

Haridus- ja Teadusministeerium
Munga 18
50088 TARTU

15.09.2017

Arvamus Erakooliseaduse muudatuse ja erakoolide rahastamise osas

Eesti Eraüldhariduskoolide Ühendus tunnustab Haridus- ja Teadusministeeriumi hea tahte eest lahendada võimalikult kiiresti erakoolide tegevustoetuse reguleerimise küsimus ja tagada stabiilsus erakoolide rahastamise osas.

Viimasel HTM ja erakoolide katusorganisatsioonide kokkusaamisel arutletud võimaliku Erakooliseaduse muudatuse variandi kohta sooviksime esitada omapoolsed arvamused ja ettepanekud alljärgnevalt:

1. Mõistame, et hariduspoliitiliselt on vajalik tulevikku vaatavalt juhtida koolivõrgu kulusid (sh arvesse võttes ka erakoolide rahastamist). Oleme nõus, et mõistlik on piirata õppemaksude järsku kasvu ja põhimõtteliselt võib riikliku rahastamise tegevuskulude toetuse osas siduda alampalga määraga. Arvestades tänaseid reaalseid õppemaksusid ja erakoolide poolt tehtavaid erinevaid soodustusi peame õigeks kehtestada õppemaksu ülempiir tasemel 40% alampalga määrast.

See tähendaks, et tänast õppemaksu peaksid seaduse kehtima hakkamisel vähendama 5 erakooli ja seda mõistlikus määras (va. Tallinnas ja Tartus tegutsevad rahvusvahelised koolid, kus õppemaks on märksa kõrgem). See loob ühelt poolt erakoolidele kindluse tuleviku suhtes ja teisalt annab võimaluse jätkata erinevate õppemaksusoodustuste andmist vähemkindlustatud peredele.

Soovime juhtida tähelepanu asjaolule, et õppemaksud sisaldavad erakoolide lõikes väga erinevaid komponente, millest suurim on haridustoetusega mittekaetud õppeprotsessi kulude kõrval kindlasti otsene kinnisvarakulu (kas ostetud ja renoveeritud hoonete kulu (amortisatsiooni- ja laenukulud) või siis hoonete rendikulu). Seega võib alternatiivina kaaluda varianti, mille kohaselt alampalgaga seotud õppemaksu ülempiir on madalam kui 40%, aga koolide õppemaksu arvestamisel arvestatakse ülalpool nimetatud otsesed kinnisvarakulud mingi kokkulepitud arvestuspõhimõtte kohaselt maha.

Kuna juba tehtud investeeringuid ja sellega seotud jätkuvaid kulusid ei saa kuidagi olematuks teha, siis ei saa õppemaksu ülempiiri seadmise ja tegevuskulude toetuse osas seda kulukomponenti eirata.

Era- ja avaliku sektori koolidele kehtivad hoonete ja õpikeskkonna osas samad nõudmised ja tänase rahastamise süsteemi kohaselt peab nõuetekohase õpikeskkonna tagamiseks tehtavad kulutused katma erakool õppemaksudest. Koolihoonete ja infrastruktuuri kulude katmisel on erakool arvestanud pikajaliselt vastavate õppemaksutuludega, sest muudest allikatest neid kulusid katta ei saa.

2. Leiame, et eelnõus on mõistlik selgelt fikseerida, et tegevustoetuse saamise tingimuseks on tähtajatu tegevusloa olemasolu. Tänapäevane praktika näitab, et alustav kool saab nõuete täitmisel tähtajatu tegevusloa 2-3 aastaga.

Kuna kooli käivitamine ja ka tegevuslubade väljastamine toimub kooliastmete kaupa, tuleb seaduse eelnõus kindlasti fikseerida, et koolil piisab tegevustoetuse saamiseks ühe kooliastme tähtajatust tegevusloast (näiteks 1. kooliaste töötab tähtajatu loaga, 2. kooliaste aga tähtajalise koolitusloaga).

Samas on igati loogiline ka üleminekuaja (2-3 aastat) kehtestamine nendele täna tegutsevatele erakoolidele, kes saavad tegevustoetust, aga tähtajatut koolitusluba veel ei oma.

3. Eelnõus ei ole hetkel käsitletud kohalike omavalitsuste (KOV) rolli erakoolide arengus. Oleme nõus, et põhimõtteliselt võiks eelnõus olla käsitletud ka KOV roll lähtuvalt tänasest Erakooliseaduse sõnastusest, milles soovitakse KOV arvamust erakooli vajalikkuse kohta. Samas peab KOV arvamus olema argumenteeritud, et välistada mittepõhjendatud või poliitiliselt kallutatud negatiivsed arvamused.
4. Oleme nõus, et tegevustoetuse saamiseks peab erakooli pidaja esitama omapoolse taotluse ning tegevustoetuse saamisel tuleb tal avalikustada kooli majandamisega seotud arvnäitajad. Viimast soovitame Haridus- ja Teadusministeeriumil rakendada ka kõikidele kohaliku omavalitsuste ja riigikoolidele. Koolide eelarved ja majandustulemused peavad olema avalikud üleriigiliselt ning andmete esitamine peab toimuma kõigi jaoks samade arvestuspõhimõtete kohaselt.
5. Väga mõistlik on HTM ettepanek, et tulevikus hakkab tegevustoetus sõltuma kohaliku omavalitsuste koolide tegelikest tegevuskuludest. See eeldab kindlasti ka KOV tegevuskulude arvestuse täpsustamist (nt tänane olukord Tallinnas, kus formaalselt on koolide tegevuskulud ainult kolmes erinevas suuruses, kusjuures kõrgeimad määrad on koolides, kus õpib enim õpilasi väljastpoolt).

Arvestades Eesti haridussüsteemi (selge jaotus põhikooli ja gümnaasiumi vahel), teeme omalt poolt ettepaneku hakata tulevikus erakoolide tegevuskulude katmisel arvestama eraldi kohalike omavalitsuste poolt peetavate põhikoolide ja gümnaasiumide kulusid. Ning lähtuvalt sellest maksta toetust ka erakoolidele.

6. Arvestades eesootavaid muudatusi kogu koolivõrgusüsteemi rahastamises peame vajalikuks alustada võimalikult kiirelt erakoolide pikemaajalise rahastamise mudeli väljatöötamisega, mille üheks lahenduseks võiks olla näiteks Taani mudel (teatud protsent KOV poolt hariduseks kulutatud summast lapse kohta, mille eest säilib õigus õppemaksu võtmiseks) või siis näiteks nn ranitsatoetuse mudel.

Loodame, et erakoolide positiivne koostöö Haridus- ja Teadusministeeriumiga jätkub ning erakoolide ühendused jäävad tihedalt kaasatuks seaduseelnõu väljatöötamisse. Omalt poolt oleme valmis igakülseks koostööks, sh vajadusel ka informatsiooni kogumiseks, edastamiseks ja analüüsimiseks.

Lugupidamisega

Ahto Orav

MTÜ Eesti Eraüldhariduskoolide Ühenduse esimees